

STUDIJE

NEKI VIDOVI PASTORALA MLADIH DANAS

Marko Pranjić

1) UVOD

Sve je više onih, i u našoj Crkvi, koji dobar dio svog vremena posvećuju pitanju pastorala mladih. Neki ga nazivaju „dušobrižništvom mladih”, drugi opet „vjeronaukom za mlade”, treći pak „katehezom za mlade”. Zanimljivo je konstatirati da pri tome svi misle manje-više na iste stvari, premda se služe različitom terminologijom koja, uzevši svaki izričaj za sebe, ima svoju povijest i svoje dosta konkretno značenje. Tako npr. „dušobrižništvo” je termin koji se donedavno upotrebljavao bez ikakve oporbe a danas se polako stavlja na stranu, jednostavno zbog toga što je, bilo među teolozima, bilo među kateheticarima prevladalo mišljenje da se u vjerskoj pouci ili još bolje rečeno, u vjerskom odgoju, ne može više govoriti o „spasu duše” ne imajući u vidu spasenje cjelokupna čovjeka. „Cura animarum” je prema tome plod jedne određene koncepcije čovjeka i pastorala. Koncepcija se izmijenila pa se osjeća potreba da se mijenja i terminologija.

„Vjeronauk za mlade” kao izraz krije u sebi određeni prizvuk „maloljetnosti”. Nekako je, u glavama mnogih kateheta, prisutno da se vjeronauk podjeljuje djeci, a ne odraslima. No, budući da se s vremenom počelo kod nas sustavnije baviti i mladima pod vidom vjerske pouke i odgajanja u vjeri, per analogiam, dotič-

noj aktivnosti dalo se naziv „vjeronauk za mlade”, premda se nitko ne miri s time da poučavati i odgajati u vjeri mlade je isto što i posredovati vjeru djeci.

„Kateheza mladih” kao sintagma uživa među današnjim katehetama privilegirano mjesto. Mnogi se zovu ili se žele zvati „katehetama mladih”; rado svoje djelovanje među mladima nazivaju „katehezom mladih”; oni traže priručnike za „katehezu mladih”; sastaju se pod vidom „kateheta mladih”; govore o specifičnoj problematici „kateheze mladih” itd. Kad je već interes tako velik¹ dobro je da se i mi time malo podrobnije pozabavimo.

2) TKO SU MLADI?

Mladima se smatra ona ljudska bića koja su izišla iz razdoblja djetinjstva, ali koje društvo još uvijek ne drži odraslima.² Obično ih se dijeli na slijedeće kategorije: predpubertet (11–14 godina), pubertet ili vrijeme dozrijevanja

¹ Dovoljno je pod tim vidom konzultirati prilože s X. Katehetske ljetne škole koji su objavljeni u Zborniku radova dotične škole, a nosi naslov: „Vjera mladih i župska zajednica”, str. 5–194.

² usp. *Praktisches Wörterbuch der Religionspädagogik und Katechetik*, Herder Wien, Freiburg, Basel, 1978., str. 446.

(14–18 godina), adolescencija (18–24 godine).³ U zadnje vrijeme, zbog sve veće akumulacije radne snage, zbog produženog školovanja, posljednja faza dobiva sve veći raspon. Neki autori izučavanja fenomena mladih, smatraju da mladost traje sve dok čovjek ne dobije radno mjesto i osnuje svoju obitelj.⁴ Zato, pokušat striktno precizirat ovo vremensko razdoblje znači baviti se dosta problematičnim pitanjem. Nije tu samo govor o vremenskom rasponu kao problemu. Još je akutnije pitanje faza psihičkog dozrijevanja, dozrijevanja duhovne naravi, osciliranja između muškog i ženskog spola itd.⁵ O ovoj temi bilo je opširnije govora u prošlim brojevima „Kateheze”.⁶ Nas ovdje više zanima pitanje kateheze mladih ili, općenitije rečeno, pitanje pastoral mladih.

3) PASTORAL MLADIH

Pastoral mladih jest sastavni dio pastve općenito. Gledajući pak s teritorijalnog stanovišta, on je prvenstveno sastavni dio župske pastve.⁷ Kao takav ima i svoju prilično dugu povijest. Njegovi počeci sežu u vrijeme reformacije,⁸ dok srednji vijek ne poznaje ovaj specifični vid apostolata. Tada se on odvijao, kao stvar koja se sama po sebi razumije, u krugu obitelji, kršćanskoj zajednici, odnosno društvu koje je bilo prožeto isključivo kršćanskim svjetonazorom.⁹

U vrijeme reformacije koja je pod jednim određenim vidom postala izazov, odnosno kontestacija ne samo stila življenja, nego i nekih sadržaja naročito u krugu mladih generacija,¹⁰ mlada crkvena družba – Isusovci, osnivaju za mlade Marijansku kongregaciju čija je svrha bila širenje i podržavanje misaonog poklada tridentinskog sabora. Pod tim vidom dotična kongregacija stekla je velike zasluge, ali je postupno postajala i sredstvom osamostaljivanja pastoral mladih.¹¹

U stilu dotičnog vremena i u okviru tadašnje ekleziologije, pastoral mladih sastojao se prvenstveno od slijedećih elemenata: svećenička skrb, nagovori, duhovne vježbe i osobni duhovni razgovori. Pa ipak, ako se malo dublje izučava ovu organizaciju brzo će se nazrijeti neki elementi suvremenog pastoral mladih. Tako npr.: briž-

ljivi izbor članova u svrhu da budu apostoli sebi ravnih, naglašavanje i inzistiranje na specifičnim sadržajima, stanovita autonomija pod vidom pastoralnih metoda i tome slično. Ista će organizacija, nešto kasnije, dati znatne poticaje u smjeru osnivanja središnjih (elitnih!) zajednica unutar masovnih organizacija mladih.¹²

Društva pomoćnika¹³ koje 1846. godine os-

³ usp. *Lexicon für Theologie und Kirche V*, Herder, Freiburg 1960., str. 1180.

⁴ usp. TONELLI Riccardo, *Pastorale giovanile oggi*, Las-Roma, 1979., str. 77–90; GIOVENTU Aclista, (izd.) *Il futuro della fede nelle attese die giovani*, Assisi 1978.; GRUMELLI A.–CIPRIANI R.–SARTI S., *Giovani e futuro della fede*, Roma 1977., MOINGT Joseph, *Le devenir chrétien. Initiation chrétienne des jeunes*, Paris 1973.; PEREZ ALVA-REZ Jose Luis, *Juventud y compromiso de la fe. Nuevas perspectivas de pastoral de juventud*, Madrid 1975. UFFICIO CATECHISTICO NAZIONALE, (izd.) *Catechesi e pastorale giovanile*, Roma 1977.

⁵ usp. MILANESI Giancarlo i ALETTI Mario, *Psicologia della religione*, LDC, Torino 1977., Isti, *I giovani nel mondo secolarizzato u: La secolarizzazione in Italia oggi*, Roma, Citta Nuova 1971., RONCO A., *Introduzione alla Psicologia, I. Psicologia dinamica*, Zürich, PAS Verlag, 1972.; THOMAE H., *Das Individuum und seine Welt*, Göttingen, Verlag für Psychologie, 1968.

⁶ usp. TONELLI R., *Religiozno pitanje mladih i problem vjere u suvremenom svijetu*, u: *Kateheza VI(1984)1*, 5–22; BEZIĆ Ž., *Mladi u katehizaciji*, u: *Kateheza VI(1984)1*, 33–44; ĆORIĆ Š., *Odgoj mladih – za kakav život?* u: *Kateheza VI(1984)2*, 39–50; MRVELJ A., *Problem programiranja u katehezi mladih*, u: *Kateheza VI(1984)3*, 5–18. itd.

⁷ usp. TONELLI R., *Pastorale giovanile oggi*, Las-Roma, 1979, 31–37.

⁸ usp. JENTSCH Werner, *Handbuch der Jugendseelsorge. Geschichte Theologie Praxis, Teil I Geschichte der Jugendseelsorge*, Gütersloher Verlagshaus, Gerd Mohn 1965, naročito od str. 129–255.

⁹ usp. JUNGSMANN J. Andreas, *Frohbotschaft und unsere Glaubensverkündigung*, Regensburg 1936.; ISTI, *Liturgisches Erbe und pastorale Gegenwart. Studien und Vorträge*, Innsbruck 1960; ISTI, *Glaubensverkündigung im Lichte der Frohbotschaft*, Innsbruck 1963.

¹⁰ usp. navedena Jungmannova djela

¹¹ usp. JENTSCH W., *nav. dj.*

¹² Usp. JENTSCH W., u: *Handbuch der Pastoraltheologie*, (izd.) Ferdinand Klostermann, Karl Rahner, Hansjörg Schild, Herder, Freiburg–Basel–Wien, 1972., Band V, str. 231–232.

¹³ usp. JENTSCH W., *Handbuch der Jugendseel-*

niva njemački svećenik Adolf Kolping, jedan su korak naprijed u ovom smjeru. Premda, gledajući ih kroz prizmu duhovnog predstojnika (prezes!), odražavaju sliku pastoralnog poimanja koje je bilo zastupljeno u Marijanskim kongregacijama, ipak se u njihovu načinu življenja, koji ima svoj uzor u obitelji, te u njihovu poimanju društvene problematike, naziru postavke koje nadilaze, tada opće važeći, „klerički” stav prema tim vrednotama. Ovdje se udaraju temelji „otvorenog pastoral” koji se u to vrijeme sastoji od župskih staleških propovijedi, tzv. generalnih pričesti i trodnevnica za mlade. Naziru se prvi počeci osamostaljivanja laičkog djelovanja, ali ne i isključivo laičke odgovornosti.¹⁴

Nove poticaje na ovom području donosi „pokret mladih”¹⁵ koji se opire previše ustaljenom građanskom svijetu. On zahtijeva promišljanje životnih a i religioznih oblika mladih kroz prizmu „bitnog”. To rađa novo poimanje Crkve što je odlučujući faktor za pastoral mladih. Naime, inzistira se ne samo na *ispunjavanju* zakona nego na *življenju* kršćanstva. Ova koncepcija crkvenosti, nadalje, gleda laika ne samo kao objekt, nego kao subjekt stvarnog crkvenog djelovanja. Na ovoj pozadini formulira R. Guardini 1922. godine svoj aksiom: „Crkva se razbudila u dušama”.¹⁶ Promišlja se i sama uloga svećenika u „pokretu mladih”. On nije jedini i isključivo odgovoran, ali se i njegova dužnost ne svodi samo na religiozno-pedagošku sferu. On jednostavno živi i djeluje — uz vrijedno poštivanje njegove osobnosti i njegova posebnog poslanja — u krugu mladih.

Javlja se i novi oblik međusobnog življenja mladih: grupa.¹⁷ Ona omogućava da članovi budu međusobno povezani, da su njihovi kontakti osobni i da tako, na svjestan način, ostvaruju Crkvu u malome. Uz to, preko grupe, mladi su pronašli nove pristupe liturgiji. Zato su upravo oni nosioci liturgijskog pokreta u širokim slojevima. Osim toga, čitanje i izučavanje Svetog pisma te programiranje života prema načelima Riječi Božje, našlo je u njima hvalevrijedni oslonac.¹⁸

U ovom usmjerenju pastoral mladih važno mjesto ima vrednovanje prirodnih oblika ži-

vota mladih. „*Gratia praesupponit et perficit naturam*” postalo je načelo novog odnosa prema svijetu. Tako se na životne i izražajne oblike mladih ljudi kao što su: pjesma, igra, izleti, logorovanja, gleda ne kao na „mamce”, nego kao na nezaobilazne zadatke pastoralnog djelovanja među mladima.¹⁹ U ovakvim strukturama živi „pastoral mladih” neposredno prije početka II. svjetskog rata.

Nadiranja nacionalsocijalizma u germanskim, a i u drugim sredinama zakočilo je pod (jednim) određenim vidom ovaj plodonosni hod pastoral katoličke mladeži (sveden je na čisto crkveni prostor!), ali je s druge strane dalo neslućene mogućnosti s obzirom na promišljanje i ispitivanje pređenog puta; pojačana je spiritualna dimenzija; dignuta je kvaliteta liturgijskih slavlja, produbljen je odnos prema Svetom pismu tako da je stvorena klima za osobno ispovijedanje i priznavanje vjere. Ono što je pak na poseban način važno, jest to da je i sama crkvena hijerarhija shvatila potrebu pastoral mladih. Karizmatski započeto, bilo je crkveno institucionalizirano. 1936. godine osnivaju se pri njemačkim biskupskim ordinarijatima uredi za pastoral mladih. Time je ova

sorge... str. Band III, Praktische Theologie der Kirche in ihrer Gegenwart, str. 366–405.

¹⁴ WOLBER H.O., *Religion ohne Etnscheidung*, Göttingen 1959.; HALBFAS H., *Handbuch der Jugendseelsorge und Jugendführung*, Düsseldorf 1960.; HASTENTEUFEL P., *Mündigkeit im Glauben* (Handbuch der Jugendpastoral), Limburg 1969.; ERL W., *Methoden moderner Jugend pastoral*, Tübingen 1968.

¹⁵ usp. KINDT W., (izd.) *Grundschriften der Deutschen Jugendbewegung*, Düsseldorf 1963.; ISTI, *Die Wanderfogerzeit*, Düsseldorf 1968.; HENRICH F., *Die Bunde katholischer Jugendbewegung*, München 1968.; HASENTEUFEL P., *Selbstand und Widerstand*, Frankfurt 1967.

¹⁶ GUARDINI R., *Vom Sinn der Kirche*, Würzburg 1922, str. 11.

¹⁷ usp. JENTSCH W., *Handbuch der Jugendseelsorge*... 256–330.

¹⁸ Pod tim vidom usp. znanstveni opus od Pius Parsch (1884–1954) koji je svoj cjelokupni život posvetio promicanju liturgije i Svetog pisma u krugu jednostavnog puka. Kao takav bio je nadahnuće jednom od najvećih liturgičara našeg doba Josipu Andriji Jungmannu.

¹⁹ usp. JENTSCH W., *Handbuch der Pastoraltheologie*... str. 388.

crkvena djelatnost stekla legitimnost, zadobila institucionalni karakter i postala „cura ordinaria” Crkve kao takve.²⁰

Nakon što smo ustanovili na koji je način dotični vid crkvene pastve dobio „pravo građanstva” u cjelokupnom pastoralu, dobro je da se sada pozabavimo njegovim današnjim stanjem, njegovim mogućnostima, nadama, uspjesima i neuspjesima. Budući da se ovdje izravno radi o mladima kao osnovnim naslovnici, s pravom se postavlja pitanje: Tko su današnji mladi? Postoji li nešto što ih na poseban način karakterizira? Po čemu su oni drukčiji od prijašnje mladeži?...

4) SITUACIJA MLADIH DANAS

4.1. Nesigurni i nezaštićeni

Odrasli općenito misle da su današnji mladi postali nesigurni. Premda je njihova vjekovna karakteristika bunt, nezadovoljstvo, volja za promjenama, spremnost na radikalne zaokrete, ipak današnji mladi ne nose više u sebi tu oštricu. Postali su bojažljivi, čak što više, strašljivi, nesigurni, neodlučni i nepoduzetni.²¹ Uzrok je tome, najvjerojatnije, nedostatak čvrstog uporišta ili bolje rečeno određenog profila svjetonazora, zbog kojeg je čovjek svojevrmeno bio spreman žrtvovati ne samo sporedne stvari, nego riskirati vlastiti život.

Osim toga, neprokuhani napredak prirodnih znanosti, mnoštvo ponuda, nedostatak vremena i prilike za kritički pristup svemu što se događa, doveli su do razvodnjavanja svjetonazora i stavova. Sve je postalo jednako važno i jednako bitno. Na ljestvici vrednota pobrkao se redoslijed. Zasjenjena su općevažeća načela. Važno je ono što je trenutačno korisno, što je ekonomski unosno, a traži malo zalaganja.

Uz ove, nazovimo ih, negativne vidove, postoje i pozitivni vidovi današnjih mladih. Otvořeniji su vremenu nego oni koji su svojim razmišljanjima, stavovima i svjetonazorima vezani uz posebne, tzv. tradicionalne oblike života. Oni su još uvijek, i to je njihova prednost i njihov šarm, usmjereni prema novom. Ali su zbog toga i izloženi. Neiskusni su, skloni crno-bijeloj tehnici mišljenja, priželjkuju, a ne za-

lažu se za radikalne promjene, izbjegavaju ne samo mišljenja i zaključivanja starijih generacija, nego kontestiraju i njihovo pravo na vodstvo.

Ova nutarnja situacija mladih i njihovi stavovi prema vani, slika su onoga što se događa i na području vjere i crkvenog ustrojstva. Ne razmišlja li se u današnjoj teologiji o „aggiornamento”, o inkulturaciji, o posvješćivanju, o pounutrašnjivanju? Nije li to znak da Crkva traži svoj identitet kao što to čine i mladi? Nisu, dakle, u ovom svijetu mladi jedini koji ne posjeduju stabilni, prokušani i provjereni identitet! Mnoštvo ponuda u situaciji gdje nedostaju kriteriji izbora, ambijent je i starih i mladih. Teško je pronaći granicu razlučivanja, ne postoji više „filosofia perennis”, odgoj je izgubio svoju čvrstinu, ljudi jednostavno lete za informacijom i izgleda da ih to na prvi pogled zadovoljava.

Nadalje, razvoj društva koje smjera prema niveliranju i poopćavanju, ne dopušta izoliranje i zatvaranje u vlastiti krug pa i tamo gdje se intenzivno radi oko toga ili gdje postoje ostaci „starih dobrih vremena”. Pluralizam u ovom svijetu nije više želja, nego stvarnost. Starije generacije mogu si s obzirom na njega još dozvoliti neku određenu rezerviranost jer posjeduju kakva-takva usvojena uporišta. Mladi stoje pred njim bez ikakve pridržanosti, otvoreni i željni da čuju i vide što više. Posljedice ih ne zanimaju,²² odbacuju ono što i izdaleka miriše na dogmatizam, suzdržani su pred „svetom tradicijom”. Nikad kao danas mladi nisu bili toliko izloženi oluji suprotnih mišljenja. Treba li se onda čuditi uspjehu glasnih ideologija i povlačenju u „ugodni relativizam” koji je često puta drugi naziv za modizam!

Pa ipak, sve dotle dok mladi ne postanu žrtve ekstremnog niveliranja, oni su otvoreni i spremni za dijalog. To je njihova krepost i nji-

²⁰ usp. LENTNER Leopold, (iz d.), *Katechetisches Wörterbuch*, Herder Freiburg–Basel–Wien, 1961, str. 339–343.

²¹ usp. MILANESI Giancarlo, *La condizione giovanile tra emarginazione e lotta per l'identità*, u. *Orientamenti pedagogici* XXXII(1985)1, 7–22.

²² usp. KERŠOVAN Marko, *Industrijski radnici i religija u Sloveniji*, u: *Naše teme* 10(1972), str. 1664.

hova šansa. Ovo Crkva ne smije nikako smetnuti s pameti dok razmišlja o današnjim mladima. Dijalog je šansa i za jednu i za drugu stranu.²³

4.2. U vrtlogu sekularizacije

Za starije generacije ovaj je svijet postao već pomalo „bezbožan”, sekulariziran, ali je za današnje mlade taj isti svijet stvarnost koja se razumije samo po sebi. On za njih nije novi, on je jednostavno njihov, u njemu su se rodili, u njemu rastu, za njih nema drugog, jer drugog nisu iskusili. Sve što fizički nije dohvatljivo, prirodnim znanostima dokazljivo, postalo je za njih nestvarno i kao takvo irelevantno za živote mnogih od njih.²⁴ Uz to kad se uzme u obzir njihov razvojno-psihološki trenutak, koji je već kao takav sklon skoro isključivo praktičnom i konkretnom, opipljivom i korisnom, onda stvar, pod vidom ponude vjerskih vrednota postaje još zamršenija. Zahtijevati od njih razumijevanje za „tajnu” što je u konačnici i samo Evanđelje, predstavlja veliki problem za pastoral mladih. Promašaj je zahtijevati da se oni, kao i svi ostali, moraju prilagoditi takvom načinu priopćavanja Riječi Božje. Odrasli imaju preduvjete (kultura, odgoj, svjetonazor...!) koji omogućavaju određeni oblik navještanja. Način mišljenja i življenja mladih u velikom je stupnju prožet sekulariziranošću²⁵ koja ima neku svoju logiku, a po njoj odstupa od logike do sada ustaljenih oblika evangelizacije, katehizacije, odnosno, općenito govoreći, pastorala mladih.

4.3. Zatvorenost životnog prostora

Postoji još jedna simptomatična karakteristika mladih našeg vremena. Žive svoj život u koji puta tako malom i skučenom obiteljskom krugu (on/a/, roditelji i ako brat ili sestra!). Premalen je to prostor za stvarne i duboke životne doživljaje.²⁶ Budući da se mlada osoba u tom ozračju vrlo često osjeća osamljena, taj svoj krug doživljava kao geto, naročito ako roditeljska „ljubav” pokuša da ih sveže za sebe. Ona traži partnerski „ti”. Napuštenost ili prepuštenost samom sebi vrlo se često doživljava kao praznina koja zjapi i traži ispunjenje. I

to je jedan od razloga zbog čega mladi prije vremena traže partnerstvo pod vidom spolnosti. Umjesto suživota s braćom i sestrama ili s krugom prijatelja iz obližnjeg susjedstva (i on je s osobljem te naravi skučen!), mladi osjećaju vakuum, mučnu prazninu, zato pokušavaju preuranjeno i bez mogućnosti stvarne odgovornosti, ući u zavrzlamu spolnih peripetija. Meni se čini da je takav način rezoniranja među mladima dobrim dijelom uvjetovan društvenim razvojem.²⁷

Crkva, imajući u vidu mlade kao naslovnike, a i kao odgovorne za pastoral mladih, ne smije proći pored ove činjenice kao da je nije svjesna. Mora ići za tim da stvori ozračje koje će mladim ljudima omogućiti njihov pravilni i potpuni razvoj, bilo kao osoba, bilo kao vjernika. Jasno, ovdje joj ne idu u prilog razmahani erotizam i krivo postavljena seksualna etika koja je sve bučnija.²⁸

4.4. Bijeg od odlučivanja

Za pravilno programiranje pastorala mladih danas, od nezaobilazne je važnosti slijedeća konstatacija: oni, ako ikako mogu, izbjegavaju donošenje odluka, ne žele se vezati, ne može ih se pokrenuti da se angažiraju za nešto konkretno što bi moglo „ograničiti” njihovu slobodu. Netko bi mogao misliti da bi usvajanje suprotnog stava bio način da se mladima pomogne u šumi neprovjerenih ponuda i da im se na takav način dade sigurnost i oslonac koji im stvarno nedostaje. Tako tvrde oni koji misle da su današnji mladi postali nedruštveni. Međutim, barem se meni tako čini, suprotno je istina. Današnji su mladi stvarno društveni,

²³ usp. TONELLI R., *nav. dj.*, str. 110–114.

²⁴ usp. ALBERICH E., *Catechesi e prassi ecclesiale*, LDC, Torino 1982, str. 9–16.

²⁵ usp. GEVAERT Joseph, *Ljudsko iskustvo i kateheza*, KSC, Zagreb 1980, str. 11–22.

²⁶ usp. GATTI Gaetano, *Katehetska zadaća obitelji u suvremenom svijetu*, KSC, Zagreb 1981., str. 13–56.

²⁷ usp. MILANESI Giancarlo, *Sociologia della religione*, LDC, Torino–Leumann, 1979, str. 7–38.

²⁸ usp. MACARIO Lorenzo, *Il sesso a scuola. Note di pedagogia sessuale*, SEI, Torino, 1973.

društveniji možda nego prije. Ali, njihova se društvenost sastoji od toga da budu zajedno, da u tom „biti zajedno” ostanu anonimni, nevezani, da budu tamo „gdje se nešto događa” ali da ne budu oni akteri. Oni, dakle, izbjegavaju odlučivanje, izmiču se angažiranju kako ne bi izgubili svoju „slobodu”. Njihova sloboda ne označava onu spremnost i otvorenost koja je potrebna za otklanjanje neosnovanih predrasuda, ona je jednostavno rezignirani bijeg od odlučivanja. „Važno je da ja nisam pristao!”

Što je onda cilj jednog takvog oblika društvenosti mladih? Najbolje se to vidi iz metoda reklamne tehnike i njenih ponuda u krugu konsumističkog društva. Ovaj stil komuniciranja nudi lakoću, brzinu, kvalitetu, bez zalaganja i napora i zato stvara mentalitet bijega od angažiranog odlučivanja koje pretpostavlja vezivanje i dosljednost, a ovo pak bilo fizičku, bilo psihičku angažiranost. Zato je cilj ovakvog oblika društvenosti lagodnost, zajedničko konzumiranje, a ne ideali zbog kojih je čovjek spreman žrtvovati vlastiti život.²⁹

4.5. Kako današnji mladi doživljavaju Crkvu?

Crkva je uza sve ostalo i organizacija i kao takva ona nije apstraktna ideja. Živi i djeluje u određenom svijetu. Takvoj vidljivoj (to je za njih vrlo važno!) Crkvi mladi pristupaju ili je izbjegavaju. Ona se dakle ne nalazi izvan kruga njihovih dohvatljivosti. Naprotiv! Ona je za one koji se zanimaju za duhovne vrednote, objekt interesa,³⁰ naročito „dijaloška Crkva”. Međutim, često se događa da mladi dijalogiziraju s jednim određenim odstojanjem, a njihov se dijalog većim dijelom iscrpljuje u kritici. Kod mnogih je vjerničko zalaganje puno oskudnije od same želje za dijalogiziranjem. Postoji i razlog za jedan ovakav pristup mladih Crkvi, naime, spomenuta nesigurnost i nezaštićenost, ali s druge strane i mnoštvo ponuda pluralističkog društva.

Za mlade, Crkva može biti stvarno interesantna već samim tim što nudi nešto što drugi ne mogu, neće ili osporavaju. Međutim i ovdje se osjeća oštrica prije spomenutog načela: u pluralizmu Crkva je samo *jedan* od sugovornika.

Današnji mladi, za razliku od prijašnjih, uzimaju svakog dijalogizanta jednako ozbiljno i jako su osjetljivi ako im netko, pa bila to i Crkva, oteža ili uvjetuje partnersko izmjenjivanje misli. Oni vole Crkvu koja dijalogizira, spremni su prihvatiti istinu u koju su uvjereni, bilo da ona potječe od vanjskog autoriteta ili je plod osobnog uvjerenja,³¹ dok se odnose skeptično prema svakoj unaprijed definiranoj prosudbi jer na vlastitoj koži osjećaju kako su mnoge stvari vrlo prolazne. Dok Crkva stupa u dijalog s mladima, dok im nudi posebni oblik pastoralala, ne smije gubiti iz vida njihovu situaciju koja ima relevantan utjecaj na kreiranje njihova mentaliteta i stavova.

4.6. Današnji mladi i ćudorednost

O ćudorednosti današnjih mladih, ljudi se izražavaju dosta kritično. Postoji, doduše, jedan stanoviti postotak mladih koji se svjesno pridržavaju određenih ćudorednih normi. Međutim, stječe se dojam da je broj takvih u opadaju. Njemu nasuprot stoji veliko mnoštvo onih koji ne vide nikakvu vezu između njihovih čina i vjerskih, odnosno svjetonazorskih vrednota. Dapače, teško im je uvidjeti osnovanost mnogih kršćanskih propisa ili zapovijedi,³² ako ih uopće poznaju ili ih se sjećaju, zbog mnoštva mišljenja o jednoj te istoj stvari što im nudi pluralistička koncepcija svijeta. Dokazivanje snagom autoriteta viđeno je previše u vezi s prošlošću i vremenom kojega oni poznaju tek iz povijesti. Djelovanje današnje mladeži najviše se ravna snagom smjese naturalizma („mene nešto na to goni!”, „to je sasvim prirodno”,

²⁹ usp. MILANESI Giancarlo, *nav. dj.*

³⁰ usp. TONELLI R., *nav. dj.*, str. 31–38.

³¹ usp. ALBERICH E., *nav. dj.*, 159–165.; BARTOLETTI E., *Evangelizzazione e promozione umana. Riflessione biblioco-teologico-pastorale*, Roma, AVE 1976.; GIRARDI G., *Credenti e non credenti per un mondo nuovo*, Firenze, Vallecchi 1969.

³² usp. FUČEK I., *Moralna problematika u odgoju predadolescenata i mladih s obzirom na njihovo opredjeljenje za vjeru ili nevjeru*, u: Vjera mladih i župska zajednica. Zbornik radova X. i XI. Katehetske ljetne škole. Varaždin 1981. – Pazin 1982., str. 104–118.

„kakovog smisla ima opirati se naravi?“...)³³

S druge pak strane, ne može se ustvrditi da današnji mladi ne posjeduju nikakva uporišta na kojima bi se mogao graditi solidan čudoredni život. Oni na trenutke posjeduju zapanjujuću otvorenost, iskrenost, kritičnost i samokritiku. Čak što više, kod mnogih postoji potreba i čežnja za stanovitim redom koji bi trebao ravnati životom. Osim toga, ovi mladi (možda ne kao mladi drugih vremena!), kriju u sebi idealizam. On se očituje i kroz nezadovoljstvo s vlastitom čudorečnošću. Kod vjerničke mladeži sve je nazočnija sklonost za meditacijom, molitvenim izražajima. Iskrena pobožnost ne nailazi na otpor i nije smatrana nemodernom. Dapače! S jednom određenom dozom zavisti ona je respektirana. Pa ipak, često puta nedostaje duboko uvjerenje i vjerničko svjedočenje. Kod mnogih još uvijek je „svjetski čovjek“ – čovjek koji se jako dobro snalazi u svijetu, koji zna steći ugled, bogatstvo, prestiž bilo koje naravi – najprivlačniji idol. S jedne strane vidi se, dakle, da današnji mladi teže za određenim čudorednim načelom koga bi trebalo svakako „posvjetoviti“ i s druge strane, da pastoral mladih ne bi smio biti „briga“ Crkve za njenu mladež. Od Crkve se očekuje da ona oblikuje i ponudi određena čudoredna načela koja su shvatljiva, osnovana i ostvariva u okviru današnjeg načina življenja života. Ovdje puno ne pomaže bilo koji i bilo kakav oblik predstavljanja svetaca kao onih koji su konkretizirali određeno čudoredno načelo. Stoga je za mnoge današnje mlade svetost utopija, ne zato jer nije kvaliteta, nego zbog toga jer je tako predstavljena da ne potiče interes i zanimanje. Na takav način ona ne mobilizira snage mladog čovjeka. Mnogi doživljavaju svetost kao suštu suprotnost čežnji i nastojanja da se bude u potpunosti čovjek.³⁴

5. MOGUĆE STRUKTURE DANAŠNJEG PASTORALA MLADIH

5.1. Pastoral mladih „otvorenog“ tipa

Nakon navođenja nekih bitnih obilježja današnjih mladih, dolazi se do konkretnih postulata s obzirom na pastoral mladih.

Sve je jasnije da su vjerski odgoj i izobrazba studije

mladih nedostatni i nedovoljno solidni u pluralizmu postojećih mišljenja. Predpubertetski vjerski odgoj (na toj razini ostaje mnoštvo crkvene mladeži!), nije dovoljan da bi u mladima polučio visoki stupanj zrelosti i kao takav postao osnovicom za daljnju, osobnu vjersku nadogradnju. Budući dakle, da postojeći pastoral nije dostatan, traže se novi oblici koji bi, po mogućnosti, zahvatili što veći postotak mladih. Propovijed, recimo, za mlade, obuhvaća dosta uski krug ljudi, naime one koji manje-više prisustvuju takvom navještaju vjere. Tretiraju dosta skučenu problematiku, te je skoro isključivo izrečena monološki.

Mnogo vredniji susret mladih i Crkve događa se u krugu vjeronaučnih sastanaka, tzv. „kateheze mladih“. Tu se ne samo poučava i nudi, nego je moguć stvaran dijalog. Treba samo pripaziti da ne dode do prejake tendencije institucionaliziranja i ovog oblika, ili pak potrebe da se pod svaku cijenu prenesu određeni sadržaji, da se neke stvari bez velikog razmišljanja „moraju“ prihvatiti. Na taj način bi se stvorile barijere između navjestitelja i onih kojima je upućena Riječ Božja.

Katehetski planovi i programi za mlade moraju uvijek dostatno predvidjeti vremena i mogućnosti za zajednički razgovor, za odlučivanje u dogovoru, a manje se svoditi na poučavanje, indoktriniziranje, vjeronaukovanje i tome slično. Koji puta iskrena ponuda, diskretan odgovor na postavljena pitanja, može puno više učiniti nego vjeronaučna nastava koja ide zatim da isključivo poučava. Mladi poučavanje vrlo često smatraju manipulacijom. Pod tim vidom naši oblici katehiziranja imaju veliku prednost pred katehiziranjem kroz školske strukture koje su zadržane kod mnogih naroda. Situacija „nužde“ dovela nas je do toga da na svojim sastancima imamo zainteresiranu mladež, mlade

³³ MUCHOW H.H., *Jugend und Zeitgeist. Eine Morphologie der Kulturpubertät*, Hamburg 1964.; HASTENFEUFEL P., *Mündigkeit im Glauben* (Handbuch der Jugendpastoral), Limburg 1969.

³⁴ usp. BORI P.C., *Koinonia. L'idea della comunione nell'ecclesiologia recente e nel Nuovo Testamento*, Brescia, Paideia 1972; DEBENNARDI P.G., *Tempo di comunione. La vocazione comunitaria della Chiesa nel magistero di Paolo VI*, Roma, Rogate 1979.

koji se slobodno opredjeljuju da li i u kojoj mjeri sudjelovati na katehezama. Nedostatak određenih programa, sigurno ima i svoje prednosti. Biti stalno pod pritiskom da se pod svaku cijenu mora završiti određeni program, otežava navještanje i rast u vjeri mladog čovjeka. Njegova je dob puna pitanja, puna problema, puna kušnji o kojima treba bez velike žurbe solidno razmisliti. Odgovor do kojega se dođe zajedničkim traženjem vredniji je od svih usvojenih formula koje mogu biti stvarno istinite ali ne daju odgovor na postavljena pitanja. Svako vrijeme imalo je svoje probleme i pokušalo je odgovoriti na te izazove. Ima li smisla da se još uvijek odgovara na ne postojeće izazove? Mladi s pravom očekuju da se odgovara na njihova pitanja. Oni nemaju ništa protiv što su „stari” tako odgovorili na svoja pitanja. U najmanju su ruku indiferentni. Zašto ih onda i opterećivati sa „starim vinom”? Novo vino u nove mješine! Današnja mladež dakle traži dijalog, traži otvoreni razgovor.

„Otvoreni”³⁵ stil rada s mladima razlikuje se od onog „vezanog” time što se on predstavlja kao ponuda i kao takav ne obvezuje unaprijed sudionike, ne veže ih pod svaku cijenu niti ih prisiljava da moraju baš tako misliti i baš tako raditi. Ponuda tema u krugu „otvorenog pastoralala” šire je naravi, daje prednost onome što je važno za život, problemu društveno-etičkih pitanja, te onima s područja vjere i profanih znanosti. Zato „otvoreni pastoral” mladih obuhvaća ne samo vjersko-duhovni život, nego cjelokupan život mladih ljudi sve do slobodnog vremena.

Premda je ovaj oblik pastoralala tako satkan ipak ne bi smio biti prepušten slučaju. On ima svoju „nevidljivu metodu”³⁶ koju određuje cilj, kateheta mladih i katehizanti koji pripadaju dotičnoj vjeronaučnoj skupini. Stoga je on zajedničko traženje puta, a ne samo ispunjavanje mladenačkih želja. Njegova metoda, više nego i jedna druga metoda „vezanog” pastoralala, iziskuje prisutnost odraslih i to ne samo svećenika nego i informiranih laika.

Preko slučajnih susreta slobodne ponude stvaraju se dosta solidni krugovi. Zbog toga bi ovakav oblik pastve trebao naći odjeka na svim razinama sustavnog katehiziranja, počev od žu-

pe pa do biskupije. On je za jedan sloj ljudi (npr. one s ulice!) jedina mogućnost susreta s Crkvom, Božjom riječju, samim Bogom. Koji bi to trebao biti razlog da kateheza nema smisla i za ovu kategoriju ljudi?

5.2. Pastoralni oblici vezanih skupina

Uz gore spomenuti oblik pastoralala mladih, naime „otvoreni pastoral” postoji i onaj „vezanog” tipa. Što ovdje znači vezanost? Svakako ne isključivost, sektaštvo, geto i tome slično, nego oblik pastoralala mladih koji se odvija u krugu određene skupine.

Već je spomenuto u povijesnom pregledu nastajanja crkvene prakse „pastoralala mladih” okupljanje u skupine. Pojedini istraživači dotičnog oblika misle da neki njegovi vidovi doživljavaju krizu.³⁷ Uz sva svoja nastojanja – kažu oni – ovaj oblik obuhvaća tek jedan mali dio mladih, čak niti one koji se osobno smatraju dobrim vjernicima. Zbog tog, misle oni, da je grupni pastoral samozavaravanje eklektističkog pristupanja pastoralu i da se stvarno nije isplatila investirana snaga. Drugi pak misle, da je grupni pastoral jedna vrsta relikta iz vremena romantike ili entuzijazma za otporom i zbog toga, budući da je to vrijeme nadiđeno, nije potrebno čuvati oblike pastoralala koji potječu iz toga vremena i koji su samo njemu svojstveni.³⁸

Ako kriteriji na kojima počiva ova kritika stvarno postoje, onda nema više diskusije. Trebalo bi prestati s dotičnim oblikom pastoralala mladih. Međutim, htjelo se to priznati ili ne, postoji jedan određeni sloj ljudi koji je dostiživ samo u krugu ovakvih oblika okupljanja. To su oni koji manje-više stalno žive u grupi,

³⁵ usp. TONELLI R., *nav. dj.*, str. 198–224.

³⁶ usp. POGGELER F., *Das Methodenproblem in der außerschulischen Jugendbildung*, in: Beiträge zur Jugendforschung I, Freiburg 1975.; NASTAINCZYK W., *Formalkatechetik. Massgaben und Massnahmen der Glaubenserziehung, Seelsorge Verlag Freiburg, 1969.*

³⁷ usp. BEAUCHAMP A., –GRAVELINE R., –QUIVIGER C., *Come animare un gruppo*, LDC, Torino–Leumann 1977; BOSIO G.M. *Un gruppo per vivere la fede*, Paravia Torino 1975.

oni za koje je grupa spas i utočište; nadalje oni koji doživljavaju skupinu kao najbolju mogućnost intenzivnog i djelotvornog oblika crkvenog života. Upravo zbog toga treba grupu i nadalje ostaviti kao mogućnost, odnosno ponudu, ako treba govoriti o razlozima grupiranja mladih, onda treba prije svega reći da to postoji zbog njihove osamljenosti, zbog nebrige starijih za njih, zbog potrebe za društvenom ošću, zbog bijega od hladne anonimnosti mase u krug sebi jednakih itd. Iskustva koja osobno proživljavaju nužno ih vode k tome da se objedinjuju. Pod tim vidom, spremni su i uz vlastitu žrtvu, prihvatiti određene načine ponašanja i življenja, pa bila ona i vjerske naravi. Pojasnimo malo bolje stvar!

Nije svatko spreman na isti način osobno prihvatiti spasonosnu ponudu na način kako je nudi Crkva. Zato je sasvim normalno da postoji određeni broj onih koji daju otpor. Uključili se pak mladi u grupu njima sličnih (ne identičnih!), postoji mogućnost da ne donose preuranjene odluke, bilo za, bilo protiv, upravo zbog toga jer skupina, ukoliko je stvarno zajednica ljudi, nudi mogućnosti izmjene mišljenja i provjeravanja stavova. Čovjeka, kao što je već poznato, odgaja ne samo odgojitelj, nego i sredina u kojoj se događa odgoj.

U izniveliranom društvu gdje je glavno obilježje masa, može skupina odigrati vrlo važnu ulogu, naime da bude žarište programiranja vlastitog života. Očito je koliko to može biti važno za Crkvu. Sasvim u skladu sa gore naznačenim kriterijima pastora mladih jesu vrijednosti što ih nude oblici rada „zatvorenih skupina” a i suvremene ekleziologije. Crkva nije samo datost i plod hijerarhijskog zalaganja, nego stvarnost koja živi od odnosa glave i udova (usp. 1 Kor 12). Ona raste iz sebe same.³⁹ U njoj postoji određena stupnjevitost s obzirom na identifikaciju i oblike intenziteta međusobne povezanosti i kao takva može biti „pralik” Crkve. Ne bi li i ona kao takva mogla biti u službi Kristove poruke: „Da svi budu jedno!” Drugim riječima, ne njeguju se skupine kako bi se već sada zasijavalo sjeme sektaštva i geta, nego se daje mogućnost (možda najprihvatljivija za jedan sloj ljudi!) da žive na sebi svojstven način. Crkva prihvaća i promiče skupine u svrhu lakšeg komuniciranja, boljeg

prihvatanja, većeg razumijevanja, stjecanja prvih iskustava, konfrontiranja ideja i stavova...

Izreka: „Mladi odgajaju mlade” djelomično vrijedi kao načelo. Nitko ne može osporiti da su mladi odlučujući faktor u odgajanju, pa i u našem slučaju. Međutim, odgoj nije isključivo stvar ni pojedinca niti određenog profila ljudi. On je kompletan i dorečen tek u suradnji i dijalogu s drugim slojevima. Odrasla osoba, recimo, u skupini mladih, ne odriče se svog identiteta, ali će i pripaziti da se stvarno prilagodi njihovu obliku življenja i razmišljanja. Treba posebno slušati bilo mladih, ono što se u njima zbiva i događa, bujanje života, njihova pitanja i probleme, a zatim pokušat ukazati na rješenje problema, odnosno dati odgovor na postavljena pitanja. Na taj je način odrasla osoba pomoć za „samopomoć”.⁴⁰

Ima, međutim, slučajeva da pastoralni radnici, kao odrasle osobe, animiraju skupinu mladih u svrhu konkretnog zadatka, a onda ju, u datom trenutku, neodgovorno prepuste samoj sebi. Govoreći iz iskustva, u tom slučaju se događa suprotno od onoga što je priželjkivao pastoralni radnik u trenutku ulaska u skupinu mladih. Naime, ako skupina nije dovoljno u sebi čvrsta da se predstavi kao novost (ne treba izgubiti iz vida da taj proces u drugima izaziva otpor i sumnju!), ona se poistovjećuje i nivelira sa već postojećim, ili pak ako ne želi prihvatiti stare strukture, ostaje u „svojim” granicama i s vremenom postaje stvarnim getom. Zato raditi u skupini mladih u svrhu animiranja i osvježenja pastoralnog djelovanja znači pripremati ne samo skupinu nego i sredinu, odnosno mogućnosti da ljudi iz dotičnih skupina mogu nastaviti oblik življenja kojega su usvojili unutar grupe. Jasno, taj oblik ne smije nikako biti na uštrb nego na korist i u svrhu promicanja i motiviranja drugih. Zato se već od početka treba dodijeliti određeni zadatak, određeno područje za koje će ona biti zadužena. Recimo

³⁸ usp. ŠAGI-BUNIĆ T., *Vrijeme suodgovornosti I*, KS, Zagreb 1981, str. 505–541.

³⁹ usp. ALBERICH E., *nav. dj.*, str. 39–54.

⁴⁰ BUSSMANN Klaus, *Glaubenserfahrung in der Gruppe. Wochenenden mit Jugendlichen*, Kösel Verlag–Verlag Haus Altenberg, 1976.

poučavanje i odgoj drugih u vjeri, karitativno služenje svih profila, liturgijske animacije, objedinjavanje snaga u krugu pojedinih župskih zajednica, itd. Na taj način skupina ne postaje kamen spoticaja, nego motiv obnove.⁴¹

5.3. Tko su odgovorni za pastoral mladih?

Svakako pastoral mladih mora se događati u krugu zajednice. Najprirodnije je da to bude župska zajednica. Međutim, mladost kao fenomen daleko nadilazi geografske i juridičke granice postojećih pastoralnih jedinica. Mladi zbog svojeg školovanja, zbog radnih mjesta, zbog prijateljevanja, zbog interesa slobodno-vremenske naravi, napuštaju župske granice. Zato nije pogrešno mišljenje onih koji tvrde da bi grupa, odnosno skupina trebala biti nosilac pastoralne mladosti kao što je nosilac ostvarenja nekih drugih njihovih interesa. Ona pak ne bi smjela biti samo „instrument” nego stvarni „subjekt” ove crkvene aktivnosti, ukoliko je u mogućnosti predstavljati „Crkvu u malom”. Uz to, mlade treba smatrati subjektom pastoralne mladosti, jer predstavljaju određeni sloj Crkve.

Osim ovih „općih” nosilaca, odnosno subjekata pastoralne mladosti, postoje i oni sasvim „konkretni”. To su svećenik, voditelj mladih i odrasle osobe koje rade s mladima i za mlade.

Neosporno je to da je *svećenik* predvoditelj bogoštovne zajednice kroz koju se Gospodin sakramentalan način susreće s pojedincima unutar zajednice. U ovom trenutku on je svojim svećeničkim redom i prastarom pastoralnom predajom „presbyter”. Nadalje, on je pastir (Dj 20,28) bilo da se obraća svim mladima, skupinama mladih ili pak samo određenim pojedincima. Njegov poziv, njegovo svećeničko ređenje i poslanje koje prima određuju mu posebno mjesto i na području navještanja radosne vijesti.⁴²

Krivo poimanje ove trostruke funkcije svećenika (predsjedatelj, pastir, navjestitelj!), dovodi je i može dovesti do krivih poimanja njegova mjesta i uloge u zajednici vjernika. Tako npr. neki misle da je on: „zastupnik Božji”, „dalek od svijeta”, „distancirani”, „čuvar zakona”,

„samouvjereni akademik”, ili možda još gore: „specijalni dušobrižnik”, „organizator zabavnog života”, „poduzetnik”... Ako igdje, a ono na području pastoralne mladosti trebalo bi za njega vrijediti načelo „Nadahnjivati, a ne dirigitirati!” Budući da je glavni zadatak „katehete mladih” promicati vjerske vrednote na način da one budu usvojene i da se iz njih živi, treba jako paziti da se naglasak ne stavi na nešto što bi, doduše, moglo biti interesantno, ali ne više ono pravo.⁴³

To mladež osjeti pa zna sasvim otvoreno reći: „Nismo mi zbog toga došli tu!” „To nam se isto i drugdje nudi!” „Mi želimo nešto drugo!”...

Puno kritičnije pitanje jest pitanje svrhe i zadatka *voditelja mladih*.⁴⁴ On često upravlja poslovima kojima nije stvarno dorastao, pa zato ispada kao neki „mali učitelj”, neki „mali pastir”, neki „mali propovjednik” i tome slično. Takvo poimanje uloge često stvara, i kod njega i kod drugih, osjećaj nemoći, neprikladnosti, frustracije i nezadovoljstva. S druge strane, ako pak postane samo izvršitelj onoga što naredi katehe-

41 usp. PRANJIĆ M., *Primjena mehanizama dinamike grupe u katehezi*, u: *Kateheza II*(1980)2, 43–61.; MUCCHIELLI R., *La dinamica di gruppo*, LDC, Torino–Leumann 1976.; SCILIGO P., *Dinamica dei gruppi*, SEI, Torino 1976.; MORANI-DE BEAUREGARD, *Catechesi o dinamica di gruppo* Dehoniane, Bologna 1975.; GODIN A., *Skupine u Crkvi*, Split 1975.

42 usp. ALBERICH E., *nav. dj.*, str. 190–222, BO V., *Parrocchia tra passato e futuro. Analisi di una situazione e linee di soluzione*, Assisi, Cittadella 1977; CAPELLARO J., *Comunione di comunità. Progetto parrocchia 1990*, Assisi, Cittadella 1978.

43 usp. ARDUSSO F., *Immagine di Chiesa. Identità della comunità cristiana oggi*, u: *Catechesi* 43 (1974)7, 4–19; DELESPESE M., *Questa comunità che si chiama Chiesa*, Milano, Jaca Book 1971.; GREINACHER N., *Zielvorstellungen einer kirchlichen Gemeinde von morgen*, u: *Theologia Practica* 9(1974) 240–253; KLOSTERMANN F., *Gemeinde-Kirche der Zukunft. These–Dienste–Modell*, 2 vol., Freiburg–Basel–Wien, Herder 1975.; LEHMANN K., *Was ist eine christliche Gemeinschaft?* u: *Intern. Kath. Zeitschrift Communio* 2(1972)6, 481–497.

44 usp. SEYDEL O., *Kirchliche Jugendarbeit*, Stuttgart, Kohlhammer 1974., RAZLIČITI Autori, *Come condurre una riunione e fare un discorso*, Franco Angeli, Milano 1976; BUCCIARELLI C.–PAJER F.,–VERONESE F., *Come animare un gruppo*, LDC, Torino–Leumann 1977; COQUERET A., *Discutere e costruire*, Garibaudi, Torino 1978.

ta mladih pod vidom „tehničkih” izvedbi, on postaje običnim „referentom” ili „zabavljačem u pauzi” i na taj način gubi iz vida stvarni sadržaj i zadatak onoga šbo bi trebao biti i za katehetu i za svoje kolege.

Njegov stvarni zadatak jest slušati i osluški-vati ono što se događa u svakom pojedinom i u skupini kao takvoj; znati formulirati pitanje i probleme kao „primus inter pares”; znati započeti i voditi dijalog, nadahnjivati pothvate, akcije; animirati liturgijska slavlja odnosno slavlja općenito; biti predstavnik, „govornik”, voditelj mnijenja i mišljenja svoje skupine.

Pa ipak, koliko god bio okretan voditelj, koliko god bio intuitivan i stvarno iskren prema sebi i prema svojoj skupini, on će sam, a i grupa brzo uvidjeti da uz voditelja, uz svećenika, mora postojati i netko treći. Pastoral mladih puno je više nego solidarnost sa svećenikom i s voditeljem vlastite skupine. Što će biti svjesnije ovo iskustvo to će biti veća potreba za *odraslom osobom*⁴⁵ koja nije svećenik. Veliki broj današnjih mladih (nasuprot negdašnjim!) odbacili su prisutnost odraslih, kao da im nije potrebna njihova pomoć i kao da bi im mogla smetati njihova nazočnost. Što se dogodilo? Dogodilo se to da su apsolutizirali svog lidera ili karizmu svoje skupine. Brzo je nastupilo razočaranje. Od samih mladih potekla je želja za suradnjom sa odraslim osobama. Sve funkcije unutar organizacija mladih, stvarno nije moguće da preuzmu samo i isključivo mladi. Neki planovi i programi nadilaze njihove mogućnosti i sposobnosti; nedostaju im iskustva, utjecaj, pa ako hoćete i vlast. No, ove pak prednosti odrasli ne bi smjeli zlorabiti. Njihova je uloga u krugu „kateheze mladih” da budu suradnici pod vidom organizacije, savjetovanja, doškolovavanja i nadasve prokušanog svjedočenja. Njihov zadatak sastoji se dakle u tome da pomognu, a ne da manipuliraju.

6. NEKE SMJERNICE ZA SUVREMENI PASTORAL MLADIH

6.1. „Svjetovna” struktura pastoral mladih

Protivno onome što je nekad bio pastoral

mladih kada su postojala sigurna uporišta u vjери, današnji mora biti događanje u ovom svijetu i za ovaj svijet. Svaki drugi pokušaj vraćanja, podsvjesnog nadanja ili priželjkivanja povratka na staro može biti stvarno velika varka. Crkva se treba sresti sa današnjom mladom osobom u svijetu kojeg ona živi, u sredini gdje ona provodi svoj život i samo kroz tu prizmu treba je gledati, razumjeti i dati joj ponudu, jednostavno zbog toga jer se mlada osoba ne može distancirati od svoje stvarnosti.⁴⁶ Zato bi bio veliki promašaj čisto „religiozna ponuda” koja ne bi imala izravne veze sa „svjetovnom” stvarnošću. To bi značilo tražiti od osobe određenu vrstu shizofreničnog ponašanja kojeg ona stvarno, ukoliko je zdrava, nikako ne može prihvatiti. Današnjim mladima pristupa se kroz, od njih usvojene, „svjetovne” vrednote. Može izgledati čudno, ali je stvarno tako. Ne postoje, recimo, dvije ljubavi. Ili je ljubav, ili nema ljubavi. Kršćanska ponuda ide za tim da se svaka vrednota radikalno shvaća. („Zato jer nisi ni vruć niti hladan...!”) Iskusiti neku vrednotu u njenoj konačnosti, stvarno znači iskusiti Boga⁴⁷ (ljubav, pravda, milosrđe, strpljivost, mudrost...) Zbog toga je vrlo važno da se s mladom osobom radikalno uranja u život, u „svjetovne” vrednote kako bi taj proces (pastoral mladih!) imao relevantan odjek na sredinu u kojoj živi. Sredina je ona koja oblikuje i može biti oblikovana. Na nju djeluju, društvene, etičke, svjetonazorne, ideološke i sve druge sile. Budući da osoba živi u sredini, nužno se na njoj odražavaju dotični utjecaji. Zato će mnogi mladi kršćani dići ruke od misticizma koji vodi u nestvarnost, iracionalnost; neće prihvatiti oblike kršćanstva koji se ne nadahnjuju na životu i koji ga kvalitetno ne preobražavaju.

Mladi očekuju od Crkve da se njeno propovijedanje, a još više život, poklapa s evanđeoskom porukom. To pak ne znači da se Crkva treba

⁴⁵ usp. GRIEGER P., *L'animazione comunitaria*, Edizioni Paoline. 1975.; HAUSER T., *Das Gruppengespräch in der Gemeinde, Methodik und Modelle*, Lahn Verlag, Limburg, 1970.

⁴⁶ TONELLI R., *nav. dj.*, str. 198–223; GEVAERT J., *nav. dj.*, str. 95–120.

⁴⁷ usp. GEVAERT J., *nav. dj.*, str. 80–93.

poistovjetiti sa svijetom. Ona je u svijetu zbog svijeta, ali ne i od svijeta. Ne smije nuditi ono što je od drugih već ponuđeno i što je kao takvo već od mladih prokušano i odbačeno kao malo obećavajuće.⁴⁸

6.2. Vjerodostojnost i svjedočanstvo

Vjerodostojnost i svjedočanstvo druga je ideja vodilja suvremenog pastora mladih. U vrijeme duhovne nesigurnosti koja karakterizira ovaj povijesni raspon, nemotivirani i neosnovani zahtjev nema nikakvog utjecaja na njih! Ovo pak ne znači da se moramo vratiti nadživljenom neoracionalizmu!

Odgaj mladih za vjeru događa se kroz življenje i svjedočenje vjere. Svjedočenje se pak ne događa samo kroz katehezu ili propovijed, nego kroz uvjerenje i život onih koji predvode i animiraju crkvene zajednice. Opća je konstatacija da su mladi u svom razmišljanju više skloni osobnom nego materijalnom argumentiranju.⁴⁹ U pluralističkom društvu, u društvu mnoštva ponuda i reklama prevladava ono iza čega stoji osobno svjedočanstvo i osobni primjer: „Verba volant, exempla trahunt!” Primjer se doimlje. To pak ne znači da treba retuširati pogreške i osobne slabosti. To je ono što daje garanciju i „reklamu” ponuđenom. Čovjek, unatoč svojih pogrešaka i promašaja, može biti bolji, može biti drukčiji.

6.3. Važnost „racionalnog” izbora

Budući da mladi žive u svijetu mnogovrsnih ponuda vrlo je važno odgojiti čovjeka za „racionalni” izbor.⁵⁰ Taj odgoj ne smije čekati vrijeme adolescencije. Njime se treba početi u najranijem djetinjstvu, kako bi se u vrijeme zrelosti čovjek sasvim nesmetano kretao u svojoj sredini znajući što hoće. Treba pri tom biti jasno da se čovjeka ne odgaja samo da zna birati između dva ekstrema, naime, dobra i zla, nego da se u životu opredijeli na jedan takav način da mu to opredjeljenje postane prizmom (*optio fundamentalis!*) za daljna, naknadna, opredjeljenja. Jednom se radikalno opredijeliti za dobro, znači jednom zauvijek imati pouzdanu osnovicu koja neće biti svaki čas i zbog svega

stavljena u pitanje.⁵¹ Treba pri tom paziti da se kroz „katehezu mladih” stvarno dade mladima dostatna motivacija da to ne budu strahovimotivacija, bojaznimotivacija, paternalizam-motivacija, puritanizam-motivacija i tome slično.⁵² Takve, kad jednom budu stavljene pred logiku, potrebu, komotnost, modu, i tome slično, neće izdržati. Zato nije nikakvo čudo da postoje oni mladi koji protestiraju, ne protiv stvarnog kršćanstva, nego protiv jedne određene vrste i interpretacije kršćanstva što je sve drugo nego radosna vijest.⁵³ Mladi su stvarno spremni na žrtvu tamo gdje vide da je ona osnovana i da iza nje stoji pozitivna vrednota. Zbog toga će pastoral mladih trebat držati na umu i „racionalnu” argumentaciju.

6.4. Poduzetnost

Postoji i jedan drugi profil mladih, naime onaj koji je jako sklon aktivnosti. Ako se uzme u obzir da kršćanstvo nije samo religija (kult, molitva svih oblika!), nego i djelotvorna ljubav prema čovjeku, onda i ova komponenta mora biti zastupljena u pastoralu mladih.⁵⁴ Zato samo učenje čudorednih načela, vjerskih istina, kršćanskog razmišljanja, nije dostatno. Oni se žele založiti. Aktivno sudjelovanje mladih ljudi u liturgiji (čitanja, pjesma, prinosi...) i u grupnom pastoralu već je među mladima postala stvar koja se razumije sama po sebi.

48 Isto.

49 usp. MILANESI G.C.—ALETTI M., *Psicologia della religione*, LDC, Torino 1977, str. 201–220.

50 usp. GEVAERT J., *nav. dj.*, str. 47–50.

51 usp. FUČEK I., *nav. dj.*

52 usp. NASTAINCZYK W., *nav. dj.*, str. 162–202

53 usp. AMBROSIO G., *Per una pastorale che si rinnova*, LDC, Torino—Leumann 1981.; BRUGNOLI P., *Il coraggio di una Chiesa libera*, Brescia, Morcelliana 1971.; EMEIS D.—B. SAUERMOST, *Synode—Ende oder Anfang*, Düsseldorf, Patmos 1976; HALBFAS H., *Aufklärung und Widerstand, Beiträge zur Reform des Religionsunterrichts und der Kirche*, Stuttgart—Düsseldorf, Calwer—Patmos, 1971.

54 usp. LOHRSCHEIDER A., *Die soziale Dimension der Katechese*, u: *Katechetische Blätter* 106 (1981)2, 88–103; PAJER F., *Catechesi e promozione umana, oggi*, u: *Via Verita e Vita* 25(1976)58, 30–51.

55 usp. SAMAC Š., *Kreativna mladost u potrazi za vrednotama*, u: *Vjera mladih i župska zajednica*. Zbor-

Uz to postoje i drugi oblici koje bi trebalo promicati. Tako npr. pohod bolesnicima, usluge nemoćnima, briga oko zapuštenih, spremnost na „čašicu” razgovora sebi jednakih... Više nego stvarni učinak, ovdje je važno da mladi s vremenom urastaju u crkveno djelovanje, a kroz to da postaju aktivni, živi i djelotvorni udovi Crkve. Pastoral mladih zato treba njegovati ovaj kriterij: odgoj kroz poduzetnost, odnosno djelovanje.⁵⁶ To je način na koji mladi u svojoj svijesti mogu graditi mentalitet da kršćanstvo nije bijeg od svijeta, nego svesrdno zalaganje da se svijet promijeni i postane bolji.

6.5. Posvješćivanje čudorednih zahtjeva

Zbog toga što žive u pluralističkom društvu proces čudorednog dozrijevanja mladih ne može teći bez zastoja i osporavanja. Otežavan je nesigurnošću i nedostatnom motiviranošću čudorednih načela i često puta završava u vodama relativizma.⁵⁷ U ovoj situaciji ne pomaže se mladima time što im se navode načela moralnog ponašanja. Imperativi koje oni vrlo često shvaćaju kao čisti legalizam, ničem ne vode. Pastoral mladih stoga mora ići za tim da su čudoredni zahtjevi osnovani, da su dobro motivirani, da ih prožima vjera i ljubav, inače će biti čista kazuistika.⁵⁸

Nije baš da se mladima bez osnove pripisuje labilnost. Uzrok je tome, najvjerojatnije, njihova nesigurnost i neodlučnost između stvarne vrijednosti i one reklamne.⁵⁹ Svakako posvješćivanje i stalno premišljanje čudorednih zahtjeva od nezaobilazne je vrijednosti za zdravi i dugotrajni pastoral mladih.⁶⁰

6.6. Odnos prema navještaju i sakramentima

Pastoral mladih nije svrha samom sebi. On bi morao postupno uvoditi u slušanje riječi i slavljenje sakramenata.⁶¹ Kad već postoje mogućnosti (liturgija na narodnom jeziku, participacija ne samo kroz slušanje nego i djelovanje: čitanje, animiranje, prinošenje...), onda ih stvarno treba koristiti u svrhu da se mladi poistovjete i kroz taj način kršćanskog življenja, sa svo-

jim pozivom, naime da budu ne samo pasivni promatrači, nego stvarni akteri i unutar kršćanskog kulta.⁶² Kod nas još uvijek nema velikog interesa da bi mladi privodili mlade u kršćansko zajedništvo, u smisao kršćanskog življenja, u čitanje Svetog pisma, u izučavanje crkvene tradicije.⁶³ Koliko god II. vatikanski sabor naglašavao da se vjernici trebaju služiti i živjeti od tih izvora, oni su stvarno „terra incognita”

nik radova X. i XI. Katehetske ljetne škole. Varaždin 1981.–Pazin 1982., str. 43–52.

⁵⁶ usp. BISSOLI C., *Catechesi ed educazione*, u: *Orientamenti pedagogici* 27(1980)1, 55–62.; DHO G., *Fondamenti psicopedagogici della catechesi*, u: DHO G.–NEGRI G., *Educare*, vol. III, Zürich, PAS Verlag 1964, str. 13–57; EXELER A., *Catechesi e pedagogia: il problema dell'unità tra esperienza di fede e essere-uomo*, u: *Concilium* 6(1970)3, 45–57.

⁵⁷ usp. FUČEK I., *Religiozna savjest djeteta: elementi formacije*, u: *Kateheza* II(1980)2, 21–31.; ISTI, *Odgoj savjesti i prva ispovijed u sazrijevanju ličnosti (Moralno-teološko-pastoralni vid)*, u: *Kateheza* I(1980)2, 22–34.

⁵⁸ usp. TEICHTWEIER G., *Moral – wieder gefragt. Gesellschaft–Gewissen–Norm–Sünde*, Paul Patloch Verlag – Aschaffenburg, 1976.

⁵⁹ usp. GATTI Guido, *La dimensione morale della Catechesi. Lezioni di aggiornamento per catechisti*, LDC, Torino–Leumann 1973.

⁶⁰ usp. TEICHTWEIER G., *nav. dj.*

⁶¹ usp. GEVAERT J., *nav. dj.*, str. 121–126.; ŠIMUNOVIĆ M., *Glavni ciljevi i sadržaji u katehizaciji prije prve ispovijedi i pričesti (pastoralno-katehetski vid)*, u: *Rast vjere i obitelji. Zbornik radova VIII. i IX. Katehetske ljetne škole*, Subotica 1979.–Đakovo 1980, str. 65–73.

⁶² usp. MALDONADO L., *Iniciaciones a la teología de los sacramentos*, Madrid, Marova 1977.; MATEOS J., *Cristiani in festa. Per un cristianesimo adulto*, Bologna, Dehoniane 198.; VAILLANTCOURT R., *Vers un renouveau de la théologie sacramentaire*, Montreal, Fides 1977.; ANGELINI G., *Iniziazione cristiana e immagine di Chiesa*, Leumann (Torino), LDC 1982.

⁶³ usp. RODRIGUEZ MEDINA J. J., *Teología pastoral de la Palabra de Dios*, Madrid, PPC 1978.; DUCH L., *La experiencia religiosa en el contexto de la cultura contemporánea*, Madrid–Barcelona, Bruno–Don Bosco 1979.; FEIFEL E., *Welterfahrung und christliche Hoffnung*, Donauwörth, Auer, 1977.; LOHFING G., *Glaube braucht Erfahrung*, Würzburg, Echter 1977.; EXELER A., *La catéchese, annonce d'un message et interprétation d'expériences*, u: *Lumen Vitae* 25(1970), 393–404.; ISTI, *Religiöse Erziehung als Hilfe zur Menschwerdung*, München, Kösel–Verlag 1982.

velikog dijela naših mladih.⁶⁴ Postoje pojedinačni pokušaji, međutim zadržavaju se na razini entuzijasta. Nemaju dostatno osvjetljenje, podrške, a najmanje prakse na kojoj bi se nadahnjivali i mladi i njihovi katehete.⁶⁵

Ako se drži, što stvarno i jest, da je „liturgija permanentna kateheza Crkve”,⁶⁶ da je ona „najvažniji organ redovitog učiteljstva Crkve”,⁶⁷ da je „neiscrpn i izvor kateheze”,⁶⁸ da je „dragocjena kateheza na djelu”,⁶⁹ onda niti pastoral mladih ne bi smio prolaziti pokraj liturgije kao da je ona tek usputni vid kršćanstva, stavljen na volju, za one koji još drže propis nedjeljnog pohađanja Crkve itd. Pastoral mladih ne može ignorirati liturgiju kao da ona nije za njezga izvor i nadahnuće,⁷⁰ kao da nije oslonac i oblik svjedočenja. Pastoral mladih, budući da su u njemu mladi i subjekt i objekt, ne može ignorirati slavljenički element ili simbolička istraživanja⁷¹ što je sve skupa svojstveno za one kojima je upućen.

Pa ipak, reći da pastoral mladih mora nužno posjedovati liturgijsku dimenziju ne znači pak da svaki oblik ili moment pastoral mladih mora nužno imati stil i prosljede liturgijske naravi.⁷² Postoje toliki drugi načini i modeli pripočavanja vjere: dijalog, poučavanje, razmišljanje, komuniciranje, diskusija, čitanje dokumenata, meditacija, itd. Sve su ovo elementi kojima se služi pastoral mladih, a nisu nužno i uvijek prisutni u liturgiji. Hoću reći, liturgija se ne poklapa stopostotno sa katehezom. Postoje dodirne točke koje svakako treba priznati i njegovati ali ne zbog njih osporiti katehezi autonomiju.

6.7. Susret s pojedincem

Svaka organizacija krije u sebi pomalo tendenciju neosobnosti. Slična stvar može se dogoditi, i stvarno se događa, i sa pastoralom mladih. Međutim, pastoral je ipak u krajnjoj liniji obraćenje pojedincu, zato će individualna pastva biti srž pastoral mladih ako želi imati kod njih učinka.⁷³ Ovdje je „duhovni razgovor”, naime susret u oči, nezaobilazni faktor a može ga se voditi ili u krugu ispovijedi ili pak jednostavno „otvorenog” susreta.⁷⁴ Kroz „duhovni razgovor” osnovan na načelu dijalogiz-

iranja, ostvaruje se pastoral mladih.⁷⁵ On je most preko kojega „neizgovorljiva Riječ Božja” susreće mladog čovjeka. On je u isto vrijeme milost, ali i ljudski čin. Vodi se s onima koji dozrijevaju, a dozrijevanje je pak stupnjevito. Ono je u isto vrijeme nastojanje i usredotočivanje.⁷⁶

64 usp. FUČAK J., *Biblija – trajni „katekizam”*, u: *Kateheza VII*(1985)2, 35–45.; ZOVKIĆ M., *Biblijski stavovi s mladima i odraslima*, u: *Kateheza VII* (1985)2, 69–73.

65 Isto.

66 DALMAIS I. H., *La liturgia e il deposito della fede*, u: MARTIMORT A. G., (izd.) *La Chiesa in preghiera. Introduzione alla liturgia*, Desclee e C. 1963, str. 240.

67 Tako ju je nazvao Pio XI kad je primio u audienciju D.B. Capelle 12. prosinca 1935. Usp. BUGNINI A., *Documenta pontificia ad instaurationem liturgiae spectantia* (1903–1953), Roma 1953, str. 70–71.

68 EPISCOPATO Italiano, *Documento di base. Il rinnovamento della catechesi. Commento di Giacomo M. Medica del Centro catechistico salesiano*, Leumann (Torino), LDC 1972, br. 113.

69 Isto, br. 114.

70 usp. VERHEUL A., u: MOELLER E., *Liturgie et catéchèse au Cogres Liturgique de Houthalen* (29–31 listopada 1978.), „*Questiones liturgiques*” 60(1979)3, str. 138.

71 usp. KOMADINA A., *Pojam i značenje simbola u životu Crkve*, u: *Kateheza VI*(1985)1, 36–44.; LAGARDE C. i J., *Apprendre à dire Dieu. Pour une initiation à la symbolique chrétienne*, Paris, Le Centurion 1978.; CASTILLO J. M., *Simbolos de libertad. Teología de los sacramentos*, Salamanca, Sigueme 1981.; DUCHESNEAU C., *La célébration dans la vie chrétienne*, Paris, Le Centurion 1975.; FLORISTAN C. –Maldonado L., *Los sacramentos, signos de liberación*, Madrid, Manana Edit., 1975.

72 usp. ALBERICH E., *nav. dj.*, str. 238–240.

73 usp. MALEVEZ L., *Fede e impegno cristiano*, Bologna, Dehoniane 1973.; GROppo G., *Educazione cristiana e catechesi*, Leumann (Torino) LDC 1972.; NEGRI G., *Catechesi e mentalità di fede*, Leumann (Torino) LDC 1976.; COUDREAU F., *Si può insegnare la fede?* Leumann (Torino), LDC 1978.

74 usp. EICHER P., *Das Offenbarungsdenken in seiner katechetischen Konsequenz. Ein theologischer Prospekt*, u: *Katechetische Blätter* 101(1976)289–305.; FUCHS G., *Glaubenserfahrung–Theologie–religionsunterricht. Ein Versuch ihrer Zuordnung* u: *Katechetische Blätter* 103(1978), 190–216.; LOPEZ J.–PEDROSA V. M., *Experiencia humana y experiencia de fe*, u: *Actualidad Catechética* 17(1977) 11–137.

75 usp. VIGANÒ–AUBRY–SCHEPENS, *Duhovno vodstvo* (Nadahnuća 1), KSC Zagreb 1983., str. 12–42.

76 usp. HALBFAS H., *Linguaggio ed esperienza*

Svaka prezahtjevnost, svaki neostvarivi idealizam, može biti fatalan. Zato je vrlo važno da se „side” na razinu partnera, da se dijalogizira, a ne monologizira, treba razgovarati iz života za život. Budući da je dozrijevanje u isto vrijeme razvijanje osobnosti, mora ga se voditi taktično i diskretno ako se ne želi mladima nametnuti tuđe i njima neprihvatljive oblike.⁷⁷ Pastoral mladi zahtijeva nadasve veliku strpljivost i nikad je stvarno nije dosta.

7. ZAKLJUČAK

Ovaj pokušaj razmišljanja o pastoralu mladih u naše vrijeme i za naše geografske i društveno-kulturne razmjere nije imao nakanu biti iscrpan i definitivn. Pokušalo se na vrednotama koje smo naslijedili, ne samo iz naše vjersko-crkvene prošlosti, nego općenito crkvene prošlosti pod vidom pastoralu mladih, usredotočiti cjelokupnu stvar na konkretne ljude u konkretnoj situaciji. Iz postojeće situacije mladih, došlo se do nekih zaključaka koje svakako treba imati ne samo pred očima nego i u srcu da bi se

moglo ići naprijed pod vidom katehiziranja onog sloja ljudi kojeg mi rado nazivamo mladima. Izrečeni kriteriji svakako nisu jedini, ali mislim da su nezaobilazni. Osnovani su na istraživanjima ljudi koji se prvenstveno bave dotičnom problematikom i stoga posjeduju visoki stupanj vjerodostojnosti, ali u isto vrijeme ostavljaju dovoljno prostora za vlastitu kreativnost.

nell'insegnamento della religione, Roma–Brescia, Herder–Morcelliana 1970, str. 71–96.; MORALI C., *L'esperienza „luogo” della catechesi?* u: *Via Verita e Vita* 28(1979), 8–17.; TRACK J., *Überlegungen zum Problem der religiösen Interpretation der Wirklichkeit*, u: „Kerygma und Dogma” 20(1974), 106–137.

⁷⁷ usp. ALBERICH E., *Fede ed esperienza nel movimento catechistico postconciliare*, u: *Catechesi* 50(1981)17, 3–37.; BAUDLER G., *Religiöse Erziehung heute*, Paderborn–München–Wien–Zürich, F. Schöningh 1979, str. 93–209.; GEVAERT J., *Annunciare Gesù Cristo o parlare dell'uomo? I problemi della catechesi antropologica*, u: AMATO A., (izd.), *Annuncio cristiano e cultura contemporanea*, Roma, LAS 1978, str. 71–89.